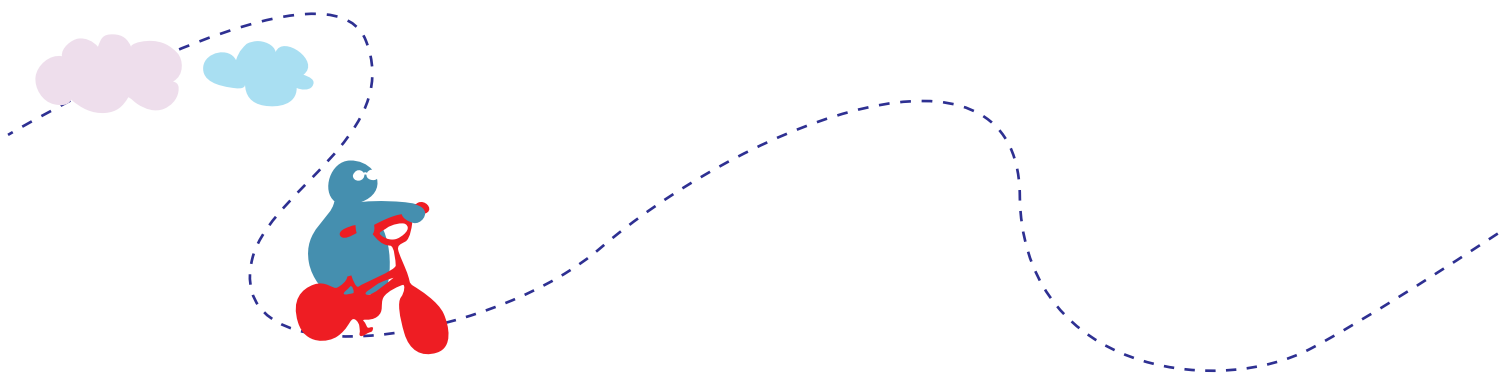

Roditeljstvo traži stalnu prilagodbu

Biti roditelj znači mnogo toga. Među ostalim to uključuje stalnu spremnost na nove izazove: tek što su roditelji nešto riješili, javlja se nešto novo. Ništa neobično, jer roditelji nisu samo rodili dijete, oni ga promatraju i vole, njeguju, odgajaju i poučavaju. A dijete se mijenja iz dana u dan, a i svaki dan nosi nešto novo, pa se i roditelji mijenjaju iz dana u dan. Roditeljstvo stoga traži i hrabrost i snagu za stalnu prilagodbu između onoga što su roditelji brižno planirali i onoga što im život donosi. Život pokazuje da su roditelji u tome iznimno vješti jer intuitivno prepoznaju što je najbolji interes njihovog djeteta, te njihova prilagodba slijedi upravo ono što je za dijete najbolje. Pritom ih ne prate samo sretni osjećaji, mnogo je i onih drugih: straha, zabrinutosti, srdžbe, boli i tuge ili miješanih osjećaja koji istodobno uključuju čudne kombinacije ugodnih i vrlo neugodnih osjećaja.

Roditeljstvo djetetu sa zdravstvenim problemima, s razvojnim rizicima ili teškoćama u razvoju dodatno je zahtjevno. Samo roditeljstvo nije drukčije, ali ono što je drukčije je ponajprije količina stresa i novih neočekivanih obveza, intenzitet straha i neizvjesnosti. Nancy Miller (1994.) smatra da roditelj djeteta s teškoćama u razvoju prolazi kroz različite stadije prilagodbe svojim životnim prilikama i činjenici da podiže dijete koje uz sve potrebe koje imaju sva djeca ima i dodatne potrebe. Njezino 25-godišnje istraživanje tog procesa koje je uključivalo i izravni uvid u obiteljske odnose otkrilo joj je unutarnju snagu koju roditelji pronalaze i koja omogućava prilagodbu, ali i potrebu da roditelji ne budu prepušteni sami sebi, već da im se pruže različiti oblici potpore. Prema njezinim opažanjima i dugogodišnjem iskustvu rada s roditeljima, prilagodba činjenici da dijete ima razvojne teškoće ima četiri stadija. Ovi stadiji slijede jedan za drugim, ali nikako ne pravocrtno, već postoje i određena preklapanja ili vraćanja na već prijedeni stadij. Riječ je o dinamičkom procesu i pojedini stadij nikad ne može biti „definitivno osvojen“. Pojedeni događaji mogu aktivirati promjene u roditeljskom osjećaju sigurnosti i poremetiti stabilnost te se roditelj s već dostignutog stadija prilagodbe može vratiti unazad. Stoga je prilagodba dinamičan proces, koji traje koliko i roditeljstvo, te se u teškim trenucima proces vraća u neki prethodni stadij.

Podrška roditeljima u posebno osjetljivim razdobljima prilagodbe snažan je zaštitni čimbenik psihosocijalne stabilnosti obiteljskog života i njezine aktivne uključenosti u zajednicu. Ukratko ćemo opisati stadije koje je Nancy Miller uočila kod roditelja s kojima je radila, a svaki će roditelj sam za sebe vidjeti koliko mu te informacije koriste. Svaki je roditelj poseban i ima svoj način doživljavanja roditeljstva. Pogled u tuđe iskustvo daje novo motrište koje često pomaže da se vlastita situacija vidi jasnije.

Prvi stadij prema Miller (1994.) nastaje u trenutku spoznaje da je dijete visokorizično u pogledu razvojnog ishoda i autorica ga naziva „**preživljavanje**“. Prate ga teški osjećaji bespomoćnosti i gubitka svake kontrole nad vlastitim životom. Svaki roditelj prolazi kroz proces „preživljavanja“ na svoj način. Međutim, taj je prolaz lakši ako roditelji imaju informaciju da su teški i neugodni osjećaji prirodna i zdrava reakcija na ono što se dogodilo te da je to način kako se osoba priprema za suočavanje s neželjenim događajima koje svako roditeljstvo u većoj ili manjoj mjeri nosi sa sobom. Važna informacija koju roditelji u tom stadiju trebaju dobiti jest da su dužni brinuti se i o sebi. Roditelji u pravilu pokazuju sklonost da zanemare sebe i svoje potrebe i sve podrede potrebama svoga djeteta. Pritom, razumijevanje djetetovih potreba često biva suženo u smislu da se preuveličava potreba za terapijskim djelovanjem, a zanemaruje sve ono što svako dijete treba: vedrog i interaktivnog roditelja koji dobro čita djetetove signale i na njih odgovara, a istodobno daje dovoljno strukture i smjernica za ponašanje. Da bi roditelji lakše i brže savladali prvi šok, potrebno im je pomoći da potraže mrežu za potporu koju obično čine roditeljske udruge i šira obitelj.

Drugi stadij Miller naziva „**traganje**“ i ono ima dva oblika: tzv. „vanjsko traganje“ i „unutarnje traganje“. Vanjsko traganje započinje u potrazi za točnom dijagnozom i mogućim vidovima pomoći. Unutarnje traganje obilježeno je pitanjima poput: „Što to znači za moj život, moje odnose s drugima, moju ostalu djecu?“ U ovoj fazi roditelji postaju veoma aktivni u traženju pomoći, no ako su u svemu tome prepušteni sami sebi, ovo ih razdoblje i financijski i psihički može jako iscrpiti. Naša iskustva govore o tome da je ova faza kod roditelja u našoj zemlji znatno produžena. Prije svega put do dijagnoze često je vrlo dugačak, a s druge strane ne postoji jedno mjesto na kojem roditelj može dobiti sve informacije u pogledu potreba i prava svojega djeteta. Zdravstveni, edukacijsko-rehabilitacijski i obrazovni sustavi nedovoljno su povezani kako unutar samih sebe tako i međusobno. Roditelji tako o dijagnostičkim i terapijskim mogućnostima najčešće najviše saznaju od drugih roditelja.

Sljedeći stadij koji se dostiže u procesu prilagodbe zove se „**smještavanje**“. Vanjsko pretraživanje različitih oblika pomoći se smirilo, užurbani tempo obiteljskog života se obično stišava, a dijete je u pravilu uključeno u neki oblik poticanja ili vrtić. Ulaskom u ovaj stadij roditelj spoznaje da je stekao nove vještine i nove uvide te da mnoge stvari razumije na nov način. Osjeća veće samopouzdanje, asertivniji je i zna načine jednostavnijeg rješavanja problema. Također, on sad poznaje ljude i institucije koji mu mogu pomoći.

Četvrti stadij autorica naziva „**odvajanje**“. Odvajanje je normalni proces koji započinje rođenjem novog bića i odvija se malim koracima iz dana u dan. Kod djece s teškoćama u razvoju ovaj je proces donekle izmijenjen i usporen. Roditelji su izloženi posebnim naporima da bi djecu osamostalili i osposobili ih za samostalnost. Djeca tipičnog razvoja kad odrastu samoinicijativno napuštaju roditeljski dom. U slučaju djece s teškoćama u razvoju roditelji moraju inicirati odvajanje, planirati ga i podržati njegovo ostvarivanje – u tome je to bitno drukčiji i izazovniji zahtjev na roditeljstvo. Odvajanje često oživljava osjećaje koje su roditelji proživljavali tijekom faze suočavanja s činjenicom da imaju dijete koje je drukčije. U mnogih je to bilo obilježeno osjećajima krivnje i tuge. Donošenje odluke o odvajanju uključuje pojačano vanjsko i unutarnje pretraživanje učinjenog ili propuštenog. Krajnji rezultat, kako pokazuju istraživanja i iskustvo N. Miller, je novo „**smještavanje**“ i povezanost sa životom svog djeteta na novi način.

